

Alexandru
Iaşcarov-Moldovanu

Stând la foc...
Povestiri cu tâlc

DOXOLOGIA
Iaşi, 2024

Mulțumiri pentru sprijinul acordat în publicarea operei scriitorului Alexandru Lascarov-Moldovanu:

Doamnei Alexandrina Athanasiu și domnului profesor Liviu Franga.

Părintelui Arhimandrit Policarp Chițulescu, Director al Bibliotecii Sfântului Sinod, și întregului colectiv al Bibliotecii Sfântului Sinod pentru sprijinul acordat în consultarea bogatei Arhive „Al. Lascarov-Moldovanu”.

Muzeului Național al Literaturii Române, respectiv domnului Director Lucian Chișu, precum și distinsei doamne conservator Eugenia Oprescu, pentru înlesnirea consultării Arhivei „Al. Lascarov-Moldovanu”.

Tuturor acelor care au păstrat cu evlavie manuscrisele scriitorului și le-au dăruit B.S.S., M.N.L.R., B.A.R., B.C.U. Iași sau Bibliotecii Metropolitane București.

Prinos de recunoștință maicii starețe Daniela, de la Mănăstirea Vladimirești, tuturor măicuțelor care-și amintesc de Tătunu, de fiul întru Hristos Alexandru, pe care ele îl consideră un „înger”.

Recunoștința noastră, tuturor celor care se vor alătura demersului de a completa, cu manuscrise, scrisori, fotografii sau alte informații, biografia omului evlavios, a scriitorului creștin Alexandru Lascarov-Moldovanu.

Cuprins

<i>Prefață la ediția întâi (Livia Ciupercă)</i>	7
Stând la foc...	15
Păcătosul izbăvit	17
Lanțurile diavolului	21
Două raiuri – două iaduri	25
Băboiul afurisit	30
Cele două cutii	34
Lăsata secului	38
Cel cu musca pe căciulă	42
Ucenicul cârtitor	46
O întâmplare de demult	50
Îngerul păzitor	55
Cel care tot cârtea	60
Cel care nu se poate odihni	64
Potcovarul isteț	68
Prin locurile izbăvirii	73
Vedenia Părintelui Serafim	78
Niște pietre și niște flori	82
O întâmplare cu niște lăutari	87
Puterea milosteniei	91

Prefață la ediția întâi

Simbol al purificării și al regenerării, focul poate deveni și un bun și credincios prieten. La gura sobei, povestea își dezvăluie tainele, iar taina devine prinos de aleasă înțelepciune. Scriitorul Alexandru Lascarov-Moldovanu, bun cunoscător al tainelor strămoșești, recurge la vorba înțeleaptă prin intermediul șezătorii. A șezătorii tradiționale, care astăzi a rămas doar amintire.

Volumul *Stând la foc...* (1941) cuprinde un buchet de povestioare pilduitoare, cu un singur fir epic, cu un narator implicat emoțional și înzestrat cu darul de a însămânța sfatul cel bun, pilduitor. Fiecare istorisire se supune canonului clasic, cu un incipit concis, clar, și-un crescendo atotcuprinzător, de tipul: „Prin părțile acelea trăia un crai de neam mare – și avea curte aleasă, ostași mulți, avere cât nu-i trebuia și petreceri la tot pasul” („Cel ce nu se poate odihni”). Frapează acele structuri specifice basmului, și-anume, formula inițială: „Iată cum a fost...” („Păcătosul isbăvit”); formula care anticipează povestea: „Iaca, oameni buni, îngăduiți-mi să vă povestesc o întâmplare preafrumoasă...” („Lanțurile diavolului”); formula de tip avertisment: „... trăise aproape tot veleatul în fel de fel de încercări și năcazuri, dar încă nu ajunsese la țărnul înțelepciunii” („Prin locurile isbăvirii”); sau formula finală:

Livia Ciupercă

„Și iaca, așa a fost...” („Cele două cutii”). Anticiparea povestirii cunoaște și ea exprimări specifice stilului scriitoricesc lascarovian: „Și acuma, întru dovedirea vorbele noastre, iată, am să vă povestesc o întâmplare care, chiar dacă nu întru totul s-o fi petrecut, cuprinde la sine frumoasă învățătură” („Cele două cutii”). Merită reținută și preocuparea povestitorului de a realiza un traiect al sfătoșelnicului, între naratori: „Așa, să vă spun și eu o întâmplare care se cam potrivește puțintel cu acestea...” („Cel cu musca pe căciulă”), schel-et compozițional care ne trimite la Giovanni Boccaccio, Geoffrey Chaucer, Margareta de Navarra, *O mie și una de nopți* etc., dar și la „sufletul monahal” al lui Alexandru Vlahuță.

Recunoaștem elemente specifice stilului oral: ticul verbal („vasăzică”, „carevasăzică”), tonalități voit arhaicizate („Și cum se întâmplă de obicei, s-a apropiat și el de pragul cel nevoit al obșteștii plecări...”), frazări uzuale („am uitat să vă spui că...”, „când omul a simțit că-i dă coate moartea...”), interjecții („iaca”), fraze cu tentă moralizatoare („bine știut este, din bătrânii cei mai din bătrâni, că diavolu’ nimica n-ar putea face dacă nu i-am da ajutor...”), formulări ușor umoristice, dar cu tentă ironică („văzând diavolul această trebușoară, s-a tulburat și și-a zis: «Îi scăp și pe ăștia – și nu-i bine!...»”); „Ce-a fi pățit, pe urmă, diavolașul care n-a putut face nimic rău în casa tinerilor căsătoriți rămâne să-și închipuiască fiecare”; „Și, ce mai dura-vura, se limpezi repede că, în adevăr, el făcuse omorul acela...”). Remarcăm o familiaritate specifică

șezătorilor în jurul focului: „Era, vasăzică, unul, hai să spunem chiar de prin satul dumneavoastră, care, despre orice ar fi venit vorba, tot mereu cârtea...” („Cel ce tot cârtea”). Tonul moralizator, profunzimea judecății, arta narării se îmbină armonios cu implantarea într-o măreția pură a naturii, o ieșire dinspre planul ficțional înspre cel al eternei armonii ancestrale: „Pe urmă, toți tăcură..., ci numai un motan cu blana înfioată torcea de zor, pe când afară se iscaseră un firicel de vânt, care-și cobora cântarea pe hornul vetrei...” („Cel cu musca pe căciulă”). Tema centrală este viața creștină: păcătosul ajuns în fața „Cerescului Judecător” reușește să fie iertat de păcate („Păcătosul izbăvit”); modalitatea de eliberare din înlănțuirile răului („Lanțurile diavolului”); exercițiile de ascultare ale fratelui-ucenic Dionisie, care află și-nțelege de la înțeleptul monah Ilarie că există un rai și-un iad aici, pe pământ, și-un rai și-un iad *dincolo* („Două raiuri – două iaduri”), căsătoria bazată pe iubire și credință care nu este tulburată de intervenția niciunui diavolaș sau spirit hain („Băboiul afurisit”); înțelepciunea împăratului și lecția oferită de acesta sfetnicilor săi („Cele două cutii”); biruința îngerului păzitor asupra „diavolașului șiret” („Îngerul păzitor”); perspicacitatea potcovarului în fața lui Dumnezeu și a Sfântului Apostol Petru, „coborâți pe văile pământului”, în veșmânt sărăcăcios („Potcovarul isteț”) etc.

Interesantă este frământarea omului care nu are liniște până nu va afla *isbăvirea*. Și însoțit de un călugăr (care întrupa însăși înțelepciunea) străbătură locuri

Ucenicul cârtitor

Un stareț mult îmbunătățit avea sub ascultare pe un ucenic foarte vrednic și râvnos întru cele monahicești. Da bună ascultare, se silea să învețe cum se cuvine tipicul slujbei, cânta frumos și-i plăcea să și citească prin cărțile cele sfinte.

Dar la toate aceste bune aplecări, ucenicul acela avea și o lipsă, care multă stricare aducea acestora: cârtea. Fie că ar fi fost vorba de mâncare, fie că ar fi fost vorba de rânduiala slujbei, el aducea cuvinte de nemulțumire, care, la drept vorbind, cârteala însemnau.

Starețul neconținut îl procitea, dojenindu-l și dându-i canon, dar, vasăzică, ucenicul tot nu se dezbăra de prostul obicei.

Într-o zi, starețul, primind înștiințare prin duh, îl chemă la sine și-i zise așa:

— Fiule, eu vreau să-ți arăt ție că fapta ta de cârtire păcat este, și astfel ea nu este deloc plăcută lui Dumnezeu...

Și luându-și bățul de după ușă, starețul îi zise:

— Haide cu mine!...

Și amândoi plecară. Era seară și frații mâncau prin chiliile lor.

Merseră la geamul unei chilii și starețul îi dădu învoire, zicându-i:

Stând la foc...

— Privește înăuntru!..., și ucenicul privi.

Ce văzu? Părintele Paisie, cel preavrednic monah, stătea și mânca. Dar vai, Doamne, ce mânca? Pe masa lui pâinea scotea aburi de proaspătă ce era, iar mâncările tot una și una, arătoase, gustoase și mult îmbietoare. Cuviosul mânca în tăcere și la răstimpuri se închina, privind spre icoana din latură.

— Ai văzut? întrebă starețul.

— Am văzut!... răspunse ucenicul.

— Acuma, haide...

Și porniră...

Se opriră la geamul chiliei Părintelui Varsanufie, călugărul cel neconținut cârtitor, lucru pentru care frații îi ziceau: „Varsanufie gură-rea”.

Starețul dădu încuviințare:

— Privește!, și ucenicul privi.

Ce văzu? Părintele Varsanufie mânca și el, dar, vai, ce mâncare!... Pâinea părea o bucată de piatră neagră, de să spargi lemne cu ea, iar mâncarea mai mult a lături semăna, de nici să te uiți la ea. De mare scârbă, ucenicul întoarse privirea.

— Ai văzut? întrebă starețul.

— Am văzut!... răspunse ucenicul.

— Acuma, haide..., și amândoi plecară.

Merseră din nou la Părintele Paisie, cel pașnic, și ziseră la ușă, după monahicescul obicei: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-ne pe noi”.

Dar mai înainte de a isprăvi grăirea aceasta, se și auzi de dincolo de ușă: „Amin!”.

Intrară, chipurile să-l mai întrebe de sănătate. Starețul făcu semn ucenicului spre mâncarea Părintelui Paisie. Ucenicul privi și rămase uimit; pâinea era pâine de cea obișnuită, iar mâncarea era de cea de la trapeză, destul de slabă și cu zeamă lungă.

Plecară.

— Ai văzut? întrebă starețul.

— Am văzut!... răspunse ucenicul.

— Acuma, haide!

Și merseră la ușa Părintelui Varsanufie, cel preacârtitor.

Zise starețul: „Pentru rugăciunile Sfinților...”, și de după ușă se auzi un glas tărăgănat și uricios: „Amin”.

Intrară, chipurile să-l mai întrebe de sănătate. Starețul făcu semn ucenicului spre mâncarea Părintelui Varsanufie. Ucenicul privi și rămase uimit: era întru totul la fel cu cea de pe masa Părintelui Paisie: pâine de-o săptămână și zeamă lungă în care câteva cartoafe înotau în tovarășia câtorva boabe de fasole – mâncare de obște, de la trapeză.

Plecară.

— Ai văzut? întrebă starețul.

— Am văzut... răspunse ucenicul.

Starețul mai zise:

— Haide cu mine!...

Plecară și intrară la stăreție.

Cu glas blajin, dar plin de putere, starețul grăi ucenicului:

— Iată, fiule, Dumnezeu ne dă bună învățătură prin cele pe care le-am văzut: duhul este cel care dă bun